

David Holton
Peter Mackridge
Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton

Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας

Μετάφραση
Βασίλης Σπυρόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η μετάφραση μιας Γραμματικής 500 περίπου σελίδων είναι έργο δύσκολο, γιατί απαιτεί από εκείνον που θα το αναλάβει να είναι μυημένος στην επιστήμη της γλωσσολογίας, να έχει βαθιά γνώση της ελληνικής γλώσσας αλλά και να μπορεί να αποδώσει με λιτό και άμεσο τρόπο την αγγλική έκφραση. Επειδή συνειδητοποιήσαμε το μέγεθος της ευθύνης που συνεπάγεται ένα τέτοιο εγχείρημα, αποφασίσαμε να συνεργαστούμε όλοι από κοινού. Ο Βασίλης Σπυρόπουλος ανέλαβε το κύριο και πιο επίπονο έργο της μετάφρασης, ενώ οι συγγραφείς Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton και Peter Mackridge — και σε λιγότερο βαθμό ο David Holton— κάναμε αλληπάλληλες διορθώσεις μέχρι να θεωρήσουμε ότι είχαμε φτάσει σε ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Ελπίζουμε να το κατορθώσαμε, αν και κάποιες αδυναμίες σίγουρα θα παραμένουν.

Η συμμετοχή των συγγραφέων της Γραμματικής στη μετάφραση έδωσε την ευκαιρία να εξεταστεί το κείμενο από πολύ κοντά για άλλη μια φορά, με αποτέλεσμα να εντοπιστούν διάφορα μικρά λάθη και αδυναμίες που υπήρχαν στο πρωτότυπο. Οι αδυναμίες αυτές διορθώθηκαν, έτσι που η μετάφραση του έργου να αποτελεί συγχρόνως μια ουσιαστικά βελτιωμένη δεύτερη έκδοσή του.

Ο αναγνώστης που έχει δει την πρώτη έκδοση του αγγλικού κειμένου (κυκλοφορεί ήδη η δεύτερη έκδοση με κάποιες διορθώσεις και μικροαλλαγές) θα παρατηρήσει ορισμένες διαφορές στο ελληνικό κείμενο, όπως οι παρακάτω.

Στο αγγλικό κείμενο κάθε ελληνικό παράδειγμα συνοδεύεται από την αγγλική μετάφραση. Αυτές οι μεταφράσεις, που είναι περιττές για τον Έλληνα αναγνώστη, έχουν αφαιρεθεί.

Στο αγγλικό κείμενο, επειδή αυτό απευθύνεται σε φυσικούς ομιλητές της Αγγλικής, θεωρήθηκε χρήσιμο να γίνονται κάπου κάπου αντιπαραθέσεις και συγκρίσεις ανάμεσα στην Αγγλική και στην Ελληνική. Αντίθετα, επειδή η ελληνική έκδοση απευθύνεται σε Έλληνες, οι συγκρίσεις αυτές θεωρήθηκαν ακατάλληλες και έχουν επίσης αφαιρεθεί.

Με την ευκαιρία της μετάφρασης ίσως είναι χρήσιμο να διασαφηνίσουμε και κάποιους από τους όρους που χρησιμοποιήσαμε:

Ο όρος **Κοινή Νέα Ελληνική** χρησιμοποιείται με δύο έννοιες: α) χαρακτηρίζει την κοινή γλώσσα όπως αυτή έχει διαμορφωθεί σήμερα και βασίζεται στην προφορική (δημοτική) κυρίως παράδοση, στην οποία έχουν ενσωματωθεί και στοιχεία από τη λόγια παράδοση (καθαρεύουσα)· β) χαρακτηρίζει τη γλωσσική εκείνη μορφή που δεν προέρχεται από κάποια γεω-

γραφική περιοχή της Ελλάδας (δεν αποτελεί δηλαδή μια γεωγραφική διάλεκτο αλλά είναι τοπικά ουδέτερη).

Για την περιγραφή των μορφοσυντακτικών κατηγοριών και των γραμματικών φαινομένων της Ελληνικής έχουμε λάβει υπόψη μας τις σύγχρονες γλωσσολογικές αναλύσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αρκετά διαφορετικές από εκείνες που παρουσιάζονται σε προηγούμενες Γραμματικές. Αυτό μας οδήγησε στην ανάγκη να χρησιμοποιήσουμε όρους διαφορετικούς από τους πιο παραδοσιακούς, ενώ άλλες φορές καταφύγαμε σε εντελώς νέα ορολογία. Θεωρούμε ότι οι καινοτομίες αυτές καθιστούν την περιγραφή πιο πλήρη και εννοιολογικά πιο διαφανή, και γι' αυτό το λόγο πιο προσιτή. Οι καινοτομίες που χρειάζονται ίσως κάποια περαιτέρω αιτιολόγηση για το ελληνικό κοινό αφορούν τους παρακάτω όρους:

Εξαρτημένος (τύπος) είναι ο όρος με τον οποίο αναφερόμαστε στο ρηματικό τύπο που έχει τα χαρακτηριστικά του συνοπτικού ποιού ενεργείας και του μη παρελθοντικού χρόνου (όπως το *γράφω*, *αγαπήσω* κτλ.): ο τύπος αυτός παρουσιάζεται σε παραδοσιακές Γραμματικές ως **υποτακτική αορίστου**. Οι λόγοι που μας οδήγησαν στην αλλαγή αυτή είναι οι εξής: Ο παραδοσιακός όρος **υποτακτική αορίστου** παραπέμπει στην ιστορική προέλευση του τύπου αυτού και όχι στη λειτουργία που επιτελεί μέσα στο σύστημα της Ελληνικής του σήμερα. Στο σύγχρονο σύστημα, το *γράφω* δε χρησιμοποιείται ανεξάρτητο, χωρίς δηλαδή να συνοδεύεται από κάποιο μόριο ή κάποιο σύνδεσμο (με ελάχιστες, αιτιολογημένες, εξαιρέσεις). Η μορφολογία του τύπου αυτού σηματοδοτεί μόνο το γεγονός ότι δεν αναφέρεται στο παρελθόν και ότι δεν εκφράζει διαρκές ποιόν ενεργείας. Η κατηγορία της έγκλισης δεν εμφανίζεται σε κανέναν από τους μονολεκτικούς τύπους του νεοελληνικού ρήματος. Η υποτακτική αποδίδεται με την προσθήκη του χαρακτηριστικού μορίου *να* (και για τον άμεσο λόγο *ας*) και με την επιλογή του αρνητικού μορίου *μη*. Ο τύπος *γράφω* λοιπόν, στις πιο χαρακτηριστικές του χρήσεις, συνοδεύεται ή από το μόριο του μέλλοντα της οριστικής *θα* ή από το μόριο της υποτακτικής *να/ας*, οπότε πρόκειται αντίστοιχα για οριστική ή υποτακτική. Επειδή λοιπόν, στις πιο συχνές και πιο τυπικές δομές που απαντάται, ο τύπος αυτός συνοδεύεται από κάποιο μόριο και η αξία του ως οριστικής (*θα*) ή υποτακτικής (*να/ας*) εξαρτάται από την επιλογή του μορίου που τον εισάγει, θεωρήσαμε ότι ο όρος **εξαρτημένος** αποδίδει καλύτερα το χαρακτήρα του.

Με τον όρο **απλός παρελθοντικός** αντικαταστήσαμε τον παραδοσιακό όρο **αόριστος**, και τούτο επειδή το **απλός** αναφέρεται στο συνοπτικό ποιόν ενεργείας, ενώ το **παρελθοντικός** δηλώνει ότι ο χρόνος αυτός στην πρωτοτυπική του χρήση —όταν δηλαδή απαντάται μόνος του σε κύριες προτάσεις— αναφέρεται στο παρελθόν. Πιστεύουμε ότι ο όρος **αόριστος** δεν αποδίδει με διαφάνεια αυτά τα χαρακτηριστικά.

Ο όρος **κλιτικά** χρησιμοποιείται εναλλακτικά με τον όρο **ασθενείς προ-**

σωπικές αντωνυμίες για τα κτητικά (*μου, σου, του* κτλ.) και για τα άμεσα και έμμεσα αντικείμενα (*με, σε, τον, την, μου, σου, του* κτλ.), χωρίς να γίνεται διαφοροποίηση ανάμεσα σε προκλιτικά (*με είδε*) και εγκλιτικά (*γράψε μου, το βιβλίο μου*). Ο κοινός όρος **κλιτικά** έχει επικρατήσει στη διεθνή βιβλιογραφία για να χαρακτηρίζει τα στοιχεία αυτά και, για το λόγο αυτό, υιοθετήθηκε και στην παρούσα Γραμματική.

Ο όρος **μη παρεμφατικός** (τύπος) χρησιμοποιείται εδώ για να χαρακτηρίσει τον άκλιτο ρηματικό τύπο που αποτελεί το δεύτερο συστατικό του παρακείμενου και του υπερσυντέλικου — όπως το *γράφει* στην περίφραση *έχω γράψει*. Ο λόγος που δεν υιοθετήσαμε τον όρο **απαρέμφατο** είναι ότι ο όρος αυτός χρησιμοποιείται τόσο από την παραδοσιακή γραμματική όσο και από τη νεότερη γλωσσολογία για να χαρακτηρίσει ένα ρηματικό τύπο που δεν έχει πρόσωπο και αριθμό, διαθέτει όμως ποιόν ενεργείας και χρόνο, και λειτουργεί είτε ως ουσιαστικό είτε ως το ρήμα μιας συμπληρωματικής ή επιρρηματικής πρότασης. Το *γράφει/γραφτεί* έχει μόνο έναν τύπο για κάθε φωνή και χρησιμοποιείται μόνο σε συνάρτηση με το βοηθητικό ρήμα *έχω*: θεωρήσαμε λοιπόν ότι ο όρος **απαρέμφατο** εδώ θα ήταν παραπλανητικός.

Υπάρχουν και κάποιοι άλλοι όροι που είτε χρησιμοποιούνται σε βιβλίο Γραμματικής για πρώτη φορά είτε με κάποια πιο εξειδικευμένη χρήση. Ο αναγνώστης θα βρει την εξήγηση τόσο μέσα στο σχετικό κεφάλαιο όπου εισάγεται ο όρος όσο και σε ένα ειδικό Γλωσσάρι στο τέλος του βιβλίου.

Ειρήνη Φιλιππάκη - Warburton

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Ελληνική γλώσσα ομιλείται από 13 με 14 εκατομμύρια ανθρώπους περίπου. Αποτελεί την αποκλειστική επίσημη γλώσσα της Ελληνικής Δημοκρατίας και (μαζί με την Τουρκική) τη μία από τις δύο επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Από το 1981 είναι μια από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (σήμερα Ευρωπαϊκής Ένωσης). Είναι η μοναδική μητρική γλώσσα του 98% του πληθυσμού της Ελλάδας (ο οποίος ανέρχεται συνολικά σε 11 εκατομμύρια κατοίκους περίπου) και 600.000 κατοίκων της Κύπρου. Ομιλείται επίσης από ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων ελληνικής καταγωγής (πιθανόν 3 με 4 εκατομμύρια) που κατοικούν σε διάφορα άλλα μέρη του κόσμου, κυρίως στη Βόρεια Αμερική, στην Αυστραλία, στη Γερμανία, στην πρώην Σοβιετική Ένωση και στη Βρετανία.

Η Νέα Ελληνική είναι ο μοναδικός απόγονος της Αρχαίας Ελληνικής και συνεπώς ανήκει στην οικογένεια των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών. Μολονότι μέχρι πρόσφατα η Ελληνική ήταν κατακερματισμένη σε τοπικές διαλέκτους, σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία των ομιλητών της Ελληνικής χρησιμοποιεί μια κοινή γλώσσα με ορισμένες μόνο, και σχετικά μικρές, διαλεκτικές διαφορές. Μοναδική εξαίρεση αποτελούν οι Ελληνοκύπριοι, πολλοί από τους οποίους χρησιμοποιούν στον καθημερινό τους λόγο μια διάλεκτο η οποία, μολονότι είναι κοντά στην Κοινή Νέα Ελληνική, παρουσιάζει μερικές σημαντικές διαφορές.

Εδώ και πολύ καιρό ο όρος “Ελληνική” χρησιμοποιείται συνήθως για να δηλώσει την αρχαία γλώσσα, ενώ η σύγχρονη γλώσσα είναι γνωστή ως “Νέα Ελληνική”. Πιστεύουμε πως η σύγχρονη Ελληνική, ως ζωντανή γλώσσα, δε χρειάζεται τον προσδιορισμό κάποιου επιθέτου, το οποίο μπορεί ίσως να υπονοεί ότι κατά κάποιο τρόπο είναι υποδεέστερη της αρχαίας γλώσσας. Για το λόγο αυτό, σε όλο το βιβλίο χρησιμοποιείται ο όρος “Ελληνική” για να δηλώσει τη νέα γλώσσα, ενώ το επίθετο “Αρχαία” ή “Νέα” προστίθεται μόνο στις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες είναι αναγκαία η διαφοροποίηση των δύο αυτών χρονολογικών σταδίων.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ

Η παρούσα Γραμματική αποτελεί την πρώτη μεγάλη γενική γραμματική της Νέας Ελληνικής που έχει κυκλοφορήσει μετά το πρωτοποριακό έργο του Μανόλη Τριανταφυλλίδη και των συνεργατών του, τη *Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)* (Αθήνα 1941). Καμία άλλη Γραμματική ια-

ξια ως προς το μέγεθος, την ευρύτητα, την ακρίβεια και τη σαφήνεια της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη δεν εμφανίστηκε στο μεταξύ, ακόμα και στα ελληνικά. Το 1949 ο Τριανταφυλλίδης ετοίμασε μια συνοπτική έκδοση της Γραμματικής του με την ονομασία *Μικρή Νεοελληνική Γραμματική*, και μια βελτιωμένη έκδοση αυτού του τόμου χρησιμοποιείται ακόμα και σήμερα στα σχολεία για το λόγο αυτό, συχνά αναφέρεται στην Ελλάδα ως “κρατική γραμματική” ή “επίσημη γραμματική”. Το 1967 οι Γ. Μπαμπινιώτης και Π. Κοντός δημοσίευσαν τη δική τους *Συγχρονική Γραμματική της Κοινής Νέας Ελληνικής*, η οποία απασχολούσε στο να περιγράψει τη χρήση της γλώσσας σε πραγματικές συνθήκες μ’ έναν καινούριο τρόπο, παρουσιάζοντας μια μορφή Ελληνικής στην οποία είχαν συγχωνευτεί οι δύο γλωσσικές ποικιλίες, η **δημοτική** και η **καθαρεύουσα**, (για περισσότερα σχετικά με τη δημοτική και την καθαρεύουσα βλ. παρακάτω). Ωστόσο μέρος του υλικού σήμερα είναι ξεπερασμένο παράλληλα, το βιβλίο εκείνο ήταν συνάμα και διδακτικό εγχειρίδιο, και κάθε τμήμα που παρουσιάζε ένα γραμματικό φαινόμενο συνοδευόταν από μια σειρά ασκήσεων. Η πιο πρόσφατη και η ογκωδέστερη Γραμματική της Ελληνικής που έχει εκδοθεί μέχρι σήμερα είναι η *Νεοελληνική Γραμματική* (1994) του Αγαπιητού Γ. Τσοπανάκη, η οποία περιέχει πλούσιο υλικό και καλύπτει πολλές πλευρές της γλώσσας. Η γραμματική αυτή δεν είναι απόλυτα συγχρονική, καθώς περιλαμβάνει πληροφορίες για τη σχέση της Κοινής Νέας Ελληνικής με την Αρχαία Ελληνική και τις διαλέκτους της. Το περιγραφικό της μέρος ασχολείται κυρίως με τη μορφολογία, ενώ ελάχιστος χώρος αφιερώνεται στη φωνολογία και στη σύνταξη*.

Κάποιες άλλες Γραμματικές της Ελληνικής που κυκλοφόρησαν στην Αγγλική γλώσσα είναι είτε πολύ σύντομες είτε δυσεύρετες. Το βιβλίο *A Grammar of Modern Greek on a Phonetic basis* του J.T. Pring (Λονδίνο 1950) είναι περισσότερο ένα διδακτικό εγχειρίδιο για αρχάριους παρά μια γραμματική αναφοράς, και το ενδιαφέρον του συγγραφέα στη φωνητική τον οδήγησε στο να μεταγράφει το υλικό του στο Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο. Μολονότι επανεκδόθηκε αρκετές φορές, έχει εξαντληθεί εδώ και πολύ καιρό. Η *Reference Grammar of Literary Dhimotiki* των F.W. Householder, K. Kazazis και A. Koutsoudas (Bloomington 1964) περιλάμβανε μια χρήσιμη παρουσίαση της φωνολογίας και της μορφολογίας βασισμένη στις πιο σύγχρονες μεθόδους και θεωρίες εκείνης της εποχής, αλλά αφιέρωνε μόνο 13 σελίδες στην προτασιακή σύνταξη (χαρακτηριστικά, στο τέλος του βιβλίου οι συγγραφείς γράφουν: “Η ελληνική σύνταξη είναι σε μεγάλο βαθμό όμοια της Αγγλικής, συνεπώς η συντριπτική πλειοψηφία

* Η *Γραμματική της Νέας Ελληνικής: δομολειτουργική-επικοινωνιακή* των Χρήστου Κλαίση και Γιώργου Μπαμπινιώτη, της οποίας έχουν εκδοθεί μέχρι τώρα δύο μέρη (*Το όνομα* και *Το ρήμα*), δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί και επομένως δεν είμαστε σε θέση να τη σχολιάσουμε.

των προβλημάτων σας μπορεί να λυθεί με τη χρησιμοποίηση ενός καλού λεξικού” (σ. 174) — σε μια εποχή στην οποία δεν υπήρχαν καλά λεξικά της Ελληνικής). Επιπλέον, η Γραμματική τους τυπώθηκε απευθείας από το δακτυλογραφημένο πρωτότυπο και δεν είχε ευρεία κυκλοφορία. Πιο πρόσφατα, το βιβλίο *Modern Greek: A Comprehensive Grammar* της Όλγας Ελευθεριάδη (Paio Alto 1985) πλησιάζει ως προς την περιεκτικότητα τη Γραμματική του Τριανταφυλλίδη, αλλά η θεωρία και η μέθοδος στην οποία στηρίζεται είναι ξεπερασμένη. Και αυτή η Γραμματική πάσχει από την έλλειψη ειδικής και ξεχωριστής ανάλυσης της σύνταξης (σκοπός της συγγραφείας, όπως δηλώνει ξεκάθαρα, ήταν να δώσει “μια συστηματική παρουσίαση της ελληνικής φωνολογίας και μορφολογίας” — “η σύνταξη” συνεχίζει η συγγραφέας “αναφέρεται όταν εξηγούνται οι χρήσεις των μορφολογικών τύπων” (σ. ν)). Το βιβλίο τυπώθηκε και αυτό απευθείας από το δακτυλογραφημένο πρωτότυπο και δεν είχε ευρεία κυκλοφορία.

Η διαφορά στον τίτλο ανάμεσα στη Γραμματική του Τριανταφυλλίδη του 1941 και στη δική μας *Γραμματική της Ελλην. Γλώσσας* είναι ενδεικτική των ριζικών αλλαγών που έχει υποστεί η Ελληνική κατά τη διάρκεια του μισού αιώνα που τις χωρίζει. Μέχρι το 1976 συντηρήσαν δύο ποικιλίες της Ελληνικής: η **δημοτική** ήταν όχι μόνο η ομιλούμενη γλωσσική ποικιλία αλλά —τουλάχιστον από τις αρχές του εικοστού αιώνα— και η γλώσσα ολόκληρης σχεδόν της δημιουργικής λογοτεχνίας, ενώ η **καθαρεύουσα** χρησιμοποιούνταν σε όλες σχεδόν τις επίσημες περιπτώσεις και μόνο. Η **καθαρεύουσα**, η οποία ήταν μια υβριδική γλωσσική ποικιλία που αποτελούνταν από λεξικά, μορφολογικά και συντακτικά στοιχεία της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής, κατά κάποιο τρόπο τυχαία αναμειγμένα, δεν υπήρξε ποτέ μια ενιαία γλωσσική μορφή αλλά παρουσίαζε σημαντική ποικιλία ανάλογα με τη μόρφωση και τις προτιμήσεις του ομιλητή. Στην πραγματικότητα, η καθαρεύουσα χρησιμοποιούνταν όχι μόνο στα περισσότερα επίσημα έγγραφα, αλλά κυρίως στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη νομική, στην ιατρική, στην Εκκλησία, στις ένοπλες δυνάμεις, στις περισσότερες εφημερίδες και, σε μεγάλο βαθμό, ακόμα και στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση. Επομένως οι συγγραφείς της Γραμματικής του 1941 ήταν υποχρεωμένοι να δηλώσουν στον τίτλο τους ότι ασχολούνται με τη δημοτική σε αντιδιαστολή προς την καθαρεύουσα. Από τη στιγμή όμως που το ελληνικό κράτος αποφάσισε το 1976 να αναγνωρίσει ως επίσημη γλώσσα τη γλωσσική ποικιλία την οποία χαρακτήρισε με τον όρο “Νέα Ελληνική” (“Δημοτική”), μια τέτοια διάκριση δεν είναι πλέον απαραίτητη, αφού η Ελληνική γλώσσα έχει πλέον διαμορφώσει γενικά αποδεκτές κανονικότητες περισσότερο απ’ ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη φάση της ιστορίας της.

Μια σημαντική διαφορά ανάμεσα στη δική μας Γραμματική και σ’ αυτή του 1941 είναι, επομένως, το γεγονός ότι η ίδια η Ελληνική γλώσσα έχει αλλάξει αρκετά από τότε. Η γλώσσα που περιγράφει η Γραμματική μας είναι η ποικιλία που χρησιμοποιείται σήμερα στον προφορικό και γρα-

xlii Πρόλογος

πτό λόγο από τους μορφωμένους Έλληνες των αστικών κέντρων της Ελλάδας και η οποία, ενώ αρχικά βασίστηκε στο λεξιλόγιο, στη φωνολογία, στη μορφολογία και στη σύνταξη της **δημοτικής**, εμφανίζει εντούτοις μια σημαντική επίδραση και από την **καθαρεύουσα**.

Μια δεύτερη διαφορά αποτελεί το ότι, ενώ ο Τριανταφυλλίδης στον πρόλογό του στη Γραμματική του 1941 δήλωνε ότι η γραμματική του είναι περιγραφική, ανέφερε κατόπιν ότι στηρίχτηκε “στη γραμματική βάση των δημοτικών τραγουδιών και της νέας λογοτεχνίας” (σ. κβ’), ενώ στη συνέχεια έκανε διάκριση ανάμεσα σε “δημώδεις” τύπους, τους οποίους κυρίως αποσκοπούσε να περιγράψει, και “λόγιους” τύπους, μερικούς από τους οποίους θεώρησε ότι έπρεπε να περιλάβει στην περιγραφή της μορφολογίας επειδή χρησιμοποιούνταν στην καθομιλουμένη. Η δική μας Γραμματική επικεντρώνεται στη σύγχρονη προφορική και γραπτή χρήση και δε βασίζεται στη γλώσσα της λογοτεχνίας (προσάντιαν όχι στο δημοτικό τραγούδι). Επιπλέον, παρά τον ισχυρισμό του, ο Τριανταφυλλίδης και οι συνεργάτες του συνέταξαν μια γραμματική η οποία, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, ήταν ρυθμιστική. Έτσι, όταν είχαν να αντιμετωπίσουν εναλλακτικές ποικιλίες σε συγκεκριμένους τύπους της μορφολογίας, οι συγγραφείς της Γραμματικής του 1941 έτειναν άλλοτε να διαλέγουν μόνο έναν και να παραλείπουν τους υπόλοιπους, και άλλοτε να προωθούν τουλάχιστον τον έναν και να παραθέτουν τους άλλους σε υποσημειώσεις. Όμως, μερικές από αυτές τις επιλογές έχουν αποδειχθεί ανεπιτυχείς, καθώς ο τύπος τον οποίο προώθησαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν έχει επικρατήσει στις μέρες μας.

Τρίτο και κυριότερο, η Γραμματική του 1941 αγνοεί σχεδόν παντελώς τη σύνταξη, αφιερώνοντας πάνω από τις μισές σελίδες της στην κλιτική και παραγωγική μορφολογία. Την περιγραφή της σύνταξης της Νέας Ελληνικής ανέλαβε ο Αχιλλέας Τζάρτζανος, του οποίου η *Νεοελληνική Σύνταξις (της Κοινής Δημοτικής)* (2η έκδοση, 2 τ., Αθήνα 1946-53) αποτελεί έναν πλούσιο θησαυρό συντακτικών παρατηρήσεων αλλά είναι δύσκολη στη χρήση, καθώς δε διαθέτει ικανοποιητικό ευρετήριο. Συν τους άλλους, πολλά από τα παραδείγματα (μερικά προέρχονται πάλι από τα δημοτικά τραγούδια και την υπόλοιπη ποίηση) είναι απαρχαιωμένα. Μια ματιά στα περιεχόμενα της Γραμματικής μας αρκεί για να φανεί ότι αφιερώνουμε τόσες σελίδες στη σύνταξη όσες και σε όλα τα άλλα επίπεδα της γραμματικής μαζί.

Τέλος, αν και προσπαθήσαμε να κρατήσουμε μια θεωρητική ουδετερότητα και να μειώσουμε στο ελάχιστο τη σύγχρονη γλωσσολογική ορολογία, ήμασταν ταυτόχρονα σε θέση να εκμεταλλευτούμε τη μεγάλη πρόοδο που έχει επιτευχθεί στη θεωρητική γλωσσολογία, τα τελευταία σαράντα χρόνια, και στη γλωσσολογική μελέτη της Ελληνικής, τα τελευταία είκοσι πέντε περίπου χρόνια. Τα κεφάλαια που αναφέρονται στην αναφορά, στις εναλλαγές της σειράς των όρων και στην παρουσία ή απουσία των

κλιτικών αντωνυμιών για την απόδοση του θέματος ή της εστίας της πρότασης αποτελούν καινοτομίες: καμιά προηγούμενη Γραμματική δεν έχει καλύψει αυτά τα φαινόμενα. Σε γενικές γραμμές, λοιπόν, η Γραμματική μας είναι θεωρητικά πιο εξειδικευμένη από τις προηγούμενες.

Συνοπτικά, θεωρούμε ότι η Γραμματική μας είναι και πρωτότυπη και γενική. Παρά την αυθεντία των Τριανταφυλλίδη και Τζάρτζανου, θεωρήσαμε, σε όλα τα στάδια της δημιουργίας της Γραμματικής, ότι δεν ήταν δυνατόν να χρησιμοποιήσουμε παρά μόνο ένα πολύ μικρό μέρος του υλικού που παρέχουν εκείνοι, και ότι έπρεπε να γυρίσουμε πίσω σε πολύ βασικές αρχές. Κρίναμε λοιπόν αναγκαίο να δουλέψουμε από την αρχή την περιγραφή κάθε επιπέδου της γλώσσας: το φωνολογικό σύστημα υπό το πρίσμα της γενετικής φωνολογίας· το γραφικό σύστημα στα πλαίσια των πρόσφατων ορθογραφικών μεταρρυθμίσεων· τη μορφολογία στα πλαίσια των ριζικών αλλαγών στις γλωσσικές πεποιθήσεις και στη γλωσσική συμπεριφορά που ακολούθησαν την πτώση της **καθαρεύουσας** ως ξεχωριστού γλωσσικού κώδικα —χρησιμοποιούμενου για επίσημους σκοπούς— και τη ρηματική σύνταξη υπό το πρίσμα των πορισμάτων των πολλών μελετών πάνω στο θέμα αυτό τα τελευταία χρόνια. Το εγχείρημά μας ήταν εξαιρετικά δύσκολο και αποδείχθηκε πιο επίπονο και χρονοβόρο απ’ ό,τι είχαμε φανταστεί στην αρχή.

ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΜΑΣ

Η Γραμματική μας στοχεύει σε μια σύγχρονη ερμηνευτική και περιγραφική παρουσίαση και ανάλυση της σύγχρονης Ελληνικής, η οποία θα βοηθήσει τους χρήστες της στην προφορική και γραπτή επικοινωνία. Η Γραμματική μας δεν απευθύνεται πρωταρχικά στους θεωρητικούς γλωσσολόγους, μολονότι ελπίζουμε ότι κι εκείνοι θα βρουν αρκετές διαφωτιστικές πληροφορίες μέσα σ’ αυτή. Φιλοδοξία μας είναι να μπορεί η Γραμματική αυτή να χρησιμοποιηθεί από ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων — από εκείνους που δεν έχουν λάβει καμιά επίσημη γλωσσολογική εκπαίδευση και τους ενήλικες μαθητές της γλώσσας που έχουν μια βασική μόνο γνώση της Ελληνικής, μέχρι και αυτούς που επιδεικνύουν υψηλή επάρκεια στη γραπτή ή/και στην προφορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένων και των φυσικών ομιλητών.

Με τον όρο **περιγραφή** εννοούμε ότι σκοπός μας είναι να πληροφορήσουμε τον αναγνώστη σχετικά με το ποιοι τύποι χρησιμοποιούνται και πώς. Δεν επιδιώκουμε να συμβουλευόμαστε τον αναγνώστη για το τι είναι “σωστό” και τι “λάθος”.

Η γλωσσική ποικιλία που περιγράφεται είναι κατά κύριο λόγο αυτή που χρησιμοποιείται από τους φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής που κατοικούν στα αστικά κέντρα της Ελλάδας και έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Δεν προσπαθούμε να παρου-

σιάσουμε όλες τις εναλλακτικές ποικιλίες που είναι ακόμα σε χρήση στις μέρες μας, ούτε και την πληθώρα των ποικιλιών που απαντούν στην ελληνική ποίηση και πεζογραφία. Ωστόσο, ορισμένες φορές αναφέρονται δευτερευόντως διάφοροι εναλλακτικοί τύποι της μορφολογίας που απαντούν στη λογοτεχνία, καθώς επίσης και συγκεκριμένοι τύποι της **καθαρεύουσας** που απαντούν στις εφημερίδες και σε κάποιες άλλες περιπτώσεις. Λαμβάνοντας υπόψη μας τη μεγάλη ποικιλία των τύπων που απαντούν στην ελληνική λογοτεχνία του δέκατου ένατου και εικοστού αιώνα, η Γραμματική μας αποσκοπεί να καλύψει τους κυρίαρχους μόνο τύπους της **δημοτικής**, και δεν έχει ως στόχο της να διευκολύνει την κατανόηση των κειμένων που είναι γραμμένα στην **καθαρεύουσα**.

Στόχος μας είναι να περιγράψουμε τόσο την επίσημη όσο και την καθημερινή χρήση, και συχνά χρησιμοποιούμε αυτούς τους όρους (“επίσημος” και “καθημερινός”) όταν περιγράφουμε κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της γλώσσας. Έχοντας υπόψη το γεγονός ότι η διμορφία (η συνύπαρξη δύο διαφοροποιημένων ποικιλιών της ίδιας γλώσσας, οι οποίες χρησιμοποιούνται για διαφορετικούς σκοπούς) κυριαρχούσε στην Ελλάδα μέχρι το 1976, η κοινωνιογλωσσική κατάσταση είναι αρκετά πολύπλοκη, και γι’ αυτό δεν επιχειρούμε να υιοθετήσουμε μια κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση της Ελληνικής γλώσσας. Οι ομιλητές της Ελληνικής δεν ξέχασαν ξαφνικά την **καθαρεύουσα** όταν αυτή σταμάτησε να χρησιμοποιείται επίσημα ως ποικιλία της Ελληνικής σαφώς διαφοροποιημένη από τη **δημοτική**. Πολύ συχνά χρησιμοποιούν τύπους της **καθαρεύουσας** είτε στον επίσημο γραπτό και προφορικό λόγο είτε απλώς γιατί αυτός ο τύπος τους έρχεται πιο φυσικά στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο σημειώνουμε ότι, όταν χαρακτηρίζουμε έναν τύπο ως “επίσημο”, σε γενικές γραμμές εννοούμε ότι έχει εισχωρήσει στην κοινή γλώσσα από την **καθαρεύουσα** και θεωρείται από τους ομιλητές ως πιο κατάλληλος σε επίσημα παρά σε ανεπίσημα περιβάλλοντα. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν απαντά και σε μη επίσημα περιβάλλοντα. Αντίθετα, ένας τύπος του οποίου η χρήση χαρακτηρίζεται ως “καθημερινή” θεωρείται γενικά από τους ομιλητές ως πιο κατάλληλος σε περιβάλλοντα ανεπίσημου λόγου, και είναι πιο πιθανό να απαντά σ’ αυτά τα περιβάλλοντα. Αλλά αυτό το πράγμα με κανένα τρόπο δεν αποκλείει τη χρήση του και σε επίσημα περιβάλλοντα.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Η Ελληνική γλώσσα έχει πολύ περίπλοκο κλιτικό σύστημα. Το ονομαστικό σύστημα (ουσιαστικά, επίθετα κτλ.) διαθέτει τέσσερα γραμματικά συστήματα κλίσης, ενώ το ρηματικό σύστημα είναι ακόμα πιο πολύπλοκο. Επιπλέον, η μορφολογία της Ελληνικής περιέχει ένα σημαντικό αριθμό εναλλακτικών τύπων. Για το λόγο αυτό, η μορφολογία (οι τύποι των λέξεων) έχει τοποθετηθεί σε ξεχωριστό μέρος της Γραμματικής, διαφορετικό από

τη σύνταξη (η οποία εξετάζει τη **λειτουργία** των τύπων). Έχοντας υπόψη ότι η Γραμματική αυτή αποτελεί έργο **αναφοράς**, κρίναμε ότι ο αναγνώστης θα μπορούσε να βρει πιο εύκολα αυτό που ψάχνει αν τοποθετούσαμε χωριστά τους τύπους των λέξεων από τις συντακτικές τους λειτουργίες, παρά αν ασχολούμασταν με τη σύνταξη κάθε χωριστής μορφολογικής ομάδας παράλληλα με την περιγραφή των τύπων. Χρησιμοποιούμε ωστόσο κάθε φορά αρκετές παραπομπές στα σχετικά κεφάλαια μέσα στη Γραμματική για να γεφυρώσουμε τις διακρίσεις ανάμεσα σε φωνολογία, μορφολογία και σύνταξη.

Η Γραμματική χωρίζεται σε τρία μέρη. Το Μέρος Α΄ καλύπτει το φωνολογικό σύστημα (φωνολογία, μορφοφωνολογία και υπερτεμαχιακά στοιχεία όπως τόνος και επιτονισμός) και το γραφικό σύστημα (το αλφάβητο, διακριτικά και στίξη) σε δύο διαφορετικά κεφάλαια.

Το Μέρος Β΄ καλύπτει τη μορφολογία, αναλύοντας διαδοχικά την κλίση κάθε μέρους του λόγου (άρθρα, ουσιαστικά, επίθετα, επιρρήματα, αντωνυμίες, αριθμητικά και ρήματα) και δίνοντας στο τέλος μια περιγραφή του τρόπου δημιουργίας παραγώγων. Για να είναι εύκολη η αναφορά στα ανωτέρω, τα συστήματα κλίσης καθώς και οι συζυγίες έχουν οργανωθεί με τον πληρέστερο και σαφέστερο δυνατό τρόπο με τη μορφή παραδοσιακών πινάκων, πολλοί από τους οποίους συνοδεύονται από σημειώσεις με λεπτομέρειες σχετικά με το σχηματισμό των τύπων (συμπεριλαμβανομένων και των εναλλακτικών τύπων) — οι οποίες δεν μπορούν να περιληφθούν εύκολα στους πίνακες. Απαρχαιωμένοι τύποι που απαντούν στην παλιότερη λογοτεχνία έχουν αποκλειστεί.

Το Μέρος Γ΄ εξετάζει τη σύνταξη, και παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με τη χρήση του ρήματος και της ρηματικής φράσης (αντικείμενα, πρόσωπο και αριθμός, έγκλιση, φωνή, ποιόν ενεργείας και χρόνος), την ονομαστική φράση (γένος, αριθμός, πτώση και λειτουργίες των άρθρων, επιθέτων, αριθμητικών, αντωνυμιών και προσδιοριστών), τα επιρρήματα και τις επιρρηματικές φράσεις, τις προθέσεις και τις προθετικές φράσεις και, τέλος, την πρόταση (κύριες [ανεξάρτητες] και δευτερεύουσες [εξαρτημένες] προτάσεις, σειρά των όρων και άλλα συντακτικά φαινόμενα). Κάθε συντακτικό φαινόμενο που περιγράφεται στο Μέρος Γ΄ συνοδεύεται από παραδείγματα που το παρουσιάζουν στην πραγματική του χρήση. Αυτά τα παραδείγματα δεν προέρχονται από κάποιο corpus αλλά βασίζονται κυρίως στην καθημερινή χρήση.

Στο τέλος της Γραμματικής υπάρχουν τρία Παραρτήματα, τα οποία περιγράφουν χαρακτηριστικά της γλώσσας που δεν μπορούν να συμπεριληφθούν εύκολα σ’ ένα μόνο μέρος ή κεφάλαιο του βιβλίου. Αυτά τα Παραρτήματα αποτελούνται από: (α) έναν πίνακα αντιστοιχίας αντωνυμιών, προσδιοριστών και επιρρημάτων· (β) τις εκφράσεις απόστασης, χρόνου και ποσότητας· και (γ) τη συμφωνία αριθμού, γένους και πτώσης. Τα Παραρτήματα ακολουθούνται από ένα Γλωσσάρι με επιλεγμένους

xxvi Πρόλογος

γραμματικούς όρους. Στο τέλος ο αναγνώστης μπορεί να βρει ένα Ευρετήριο με τους γραμματικούς όρους και κατηγορίες που χρησιμοποιήθηκαν σ' αυτή τη Γραμματική.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Με εξαίρεση το Μέρος που εξετάζει το φωνολογικό και γραφικό σύστημα, στο οποίο έχουν χρησιμοποιηθεί κάποιες φωνολογικές και φωνητικές μεταγραφές, τα παραδείγματα στο βιβλίο αυτό δίνονται στο ελληνικό αλφάβητο χρησιμοποιώντας το απλουστευμένο μονοτονικό σύστημα, το οποίο χρησιμοποιείται στην ελληνική εκπαίδευση και στην επίσημη και ανεπίσημη επικοινωνία από το 1982. Το κεφάλαιο σχετικά με το γραφικό σύστημα ωστόσο περιλαμβάνει και μια περιγραφή του παραδοσιακού συστήματος των διακριτικών, τα οποία χρησιμοποιούνται ακόμα σε ορισμένες εκδόσεις.

Προσπαθήσαμε να συμπεριλάβουμε οτιδήποτε είναι πρακτικά χρήσιμο στον αναγνώστη. Αυτό σημαίνει ότι, αν και εκμεταλλευτήκαμε πλήρως τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις και τις σύγχρονες μελέτες που έχουν γίνει για την Ελληνική μέσα στα πλαίσια διάφορων προσεγγίσεων, έχουμε, γενικά, αποκλείσει θεωρητικές δηλώσεις και δεσμεύσεις. Η προσέγγισή μας δεν εξαρτάται από καμιά θεωρητική σκοπιά. Αντιθέτως, μολονότι είναι πλήρως ενημερωμένη σχετικά με τις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, η οργάνωση της Γραμματικής είναι σε μεγάλο βαθμό παραδοσιακή, αφιερώνοντας ξεχωριστά Μέρη στο φωνολογικό και γραφικό σύστημα, στη μορφολογία και στη σύνταξη. Για το λόγο αυτό, πιστεύουμε ότι η παρούσα Γραμματική είναι εύχρηστη.

Η επαρκής περιγραφή μιας γλώσσας δεν είναι εφικτή χωρίς τη χρησιμοποίηση ενός συνόλου γραμματικών όρων. Προσπαθήσαμε όσο το δυνατόν περισσότερο να χρησιμοποιήσουμε παραδοσιακούς γραμματικούς όρους, όπου υπήρχαν, και καταφύγαμε σε όρους από τη σύγχρονη γλωσσολογική επιστήμη μόνο όταν για ένα συγκεκριμένο γλωσσικό φαινόμενο δεν υπήρχε αντίστοιχος όρος στην παραδοσιακή ορολογία, ή στις περιπτώσεις όπου ο παραδοσιακός όρος τείνει να παρουσιάζει με εσφαλμένο τρόπο το φαινόμενο για την περιγραφή του οποίου χρησιμοποιείται. Πάντως, δεν προϋποθέτουμε ότι ο αναγνώστης γνωρίζει όλη τη γραμματική ορολογία κατά συνέπεια, καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια να την εξηγήσουμε. Επίσης υπάρχει και ένα Γλωσσάρι με γραμματικούς όρους στο τέλος της Γραμματικής.

Στην πραγματικότητα βρεθήκαμε υποχρεωμένοι να αναθεωρήσουμε την ορολογία που χρησιμοποιήθηκε στο παρελθόν για την περιγραφή της Ελληνικής, μεγάλο μέρος της οποίας βασίστηκε στις περιγραφές της Αρχαίας Ελληνικής από αρχαίους γραμματικούς — γι' αυτό και κάποιοι όροι δεν είναι κατάλληλοι για την περιγραφή της σύγχρονης γλώσσας. Την πιο χα-

ρακτηριστική περίπτωση αποτελούν οι όροι που χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν για τους ρηματικούς τύπους: ειδικότερα οι όροι “αόριστος” και “υποτακτική” (έναν κατάλογο των όρων που έχουν χρησιμοποιηθεί μπορεί να βρει κανείς στις σελίδες που αναφέρονται στα ρηματικά παραδείγματα στο Μέρος Β', π.χ. Ενότητες 7.2.1-7.2.2.10). Ο όρος “αόριστος” δεν είναι καθόλου κατάλληλος για την περιγραφή της Νέας Ελληνικής: στην ουσία, ο όρος αυτός αναφερόταν περισσότερο σ' ένα ρηματικό ποιόν ενεργείας παρά σ' ένα συγκεκριμένο τύπο ή χρόνο. Δε χρησιμοποιούμε λοιπόν καθόλου τον όρο αυτό, αλλά αντίθετα χρησιμοποιούμε τον όρο “απλός παρελθοντικός” για το χρόνο που παραδοσιακά ονομάζεται “οριστική αορίστου”: ο όρος “απλός παρελθοντικός” ευθυγραμμίζει την Ελληνική με γλώσσες όπως η Αγγλική και η Γαλλική. Έχουμε επαναπροσδιορίσει τους όρους “οριστική” και “υποτακτική” έτσι ώστε να μην αναφέρονται στο ρηματικό τύπο μόνο του, αλλά στα μόρια με τα οποία συνδυάζεται ο κάθε τύπος, ούτως ώστε υποτακτική να είναι ο ρηματικός τύπος που εισάγεται με το *να* ή το *ας* (και που έχει άρνηση *μη* [ν]) — ενώ οριστική είναι ο ρηματικός τύπος που δεν εισάγεται με το *να* ή το *ας* (και που έχει άρνηση *δελ* [ν]). Υπάρχει μόνο ένας παροντικός χρόνος στο βιβλίο μας, καθώς οι παλιότεροι όροι “οριστική ενεστώτα” και “υποτακτική ενεστώτα” περιγράφουν τον ίδιο ρηματικό τύπο/χρόνο στη Νέα Ελληνική (σε αντίθεση με την Αρχαία Ελληνική). Όσο για την παραδοσιακή “υποτακτική αορίστου”, αναγκαστήκαμε να εφεύρουμε έναν εξολοκλήρου νέο όρο — ο μοναδικός σε ολόκληρο το βιβλίο —, τον “εξαρτημένος”, καθώς αυτός είναι ο μοναδικός ρηματικός τύπος που δεν μπορεί κανονικά να χρησιμοποιηθεί χωρίς να συνοδεύεται από κάποιο μόριο ή σύνδεσμο.

Παράλληλα με τους όρους “ενεστώτας”, “παρατατικός”, “απλός παρελθοντικός” και “εξαρτημένος” έχουμε επίσης χρησιμοποιήσει, όπου είναι αναγκαίο, και άλλους όρους, οι οποίοι δηλώνουν σαφέστερα το χρόνο και το ποιόν ενεργείας των υπό εξέταση τύπων. Οι όροι αυτοί, οι οποίοι δεν έχουν χρησιμοποιηθεί στις Γραμματικές της Ελληνικής γλώσσας ως τώρα, αν και είναι οικείοι στους γλωσσολόγους από αρκετές δεκαετίες, είναι οι “μη συνοπτικός μη παρελθοντικός”, “μη συνοπτικός παρελθοντικός”, “συνοπτικός παρελθοντικός” και “συνοπτικός μη παρελθοντικός”. Αυτοί οι όροι δηλώνουν πιστά και σαφώς τα πραγματικά χαρακτηριστικά κάθε ρηματικού τύπου: ωστόσο χρησιμοποιούμε την άλλη ομάδα όρων όσο το δυνατόν περισσότερο για να βοηθήσουμε τον μη γλωσσολόγο αναγνώστη. Οι τρεις ομάδες όρων παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, ο οποίος περιέχει και συγκεκριμένες άλλες ομάδες όρων οι οποίες παρεκκλίνουν από την παραδοσιακή τακτική.

ΟΡΟΙ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΡΗΜΑΤΙΚΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ

Το βιβλίο αυτό δε χρησιμοποιεί τους τύπους που κατατάσσονται εδώ αποκλειστικά ως “παραδοσιακοί”. “Τεχνικοί” όροι είναι όσοι δηλώνουν το χρόνο και το ποιόν ενεργείας: οι “μη τεχνικοί” όροι είναι εκείνοι που χρησιμοποιούνται πιο συχνά σ’ αυτή τη Γραμματική.

<i>Παραδοσιακοί</i>	<i>Τεχνικοί</i>	<i>Μη τεχνικοί</i>
Οριστική Ενεστώτα	Μη συνοπτικός μη παρελθοντικός	Ενεστώτας
Παρατατικός	Μη συνοπτικός παρελθοντικός	Παρατατικός
Οριστική Αορίστου	Συνοπτικός παρελθοντικός	Απλός παρελθοντικός
Υποτακτική Αορίστου	Συνοπτικός μη παρελθοντικός	Εξαρτημένος
Απλός Μέλλοντας	θα+συνοπτικός μη παρελθοντικός	Συνοπτικός μέλλοντας
Μέλλοντας Διαρκείας	θα+μη συνοπτικός μη παρελθοντικός	Μη συνοπτικός μέλλοντας
Υποθετική	θα+μη συνοπτικός παρελθοντικός	Υποθετική
Μετοχή Ενεστώτα	Γερούνδιο (δηλ. άκλιτος τύπος σε -ντας)	Γερούνδιο
Απαρέμφατο	Μη παρεμφατικός	Μη παρεμφατικός

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Οι τρεις συγγραφείς της Γραμματικής αυτής έχουν διαφορετικά και συμπληρωματικά υπόβαθρα. Ο David Holton και ο Peter Mackridge είναι Βρετανοί καθηγητές της ελληνικής φιλολογίας σε αγγλικά πανεπιστήμια, ενώ η Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton είναι Ελληνίδα γλωσσολόγος που διδάσκει στη Βρετανία και έχει διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην επανάσταση που έχει συντελεστεί στη γλωσσολογική έρευνα πάνω στην ελληνική γλώσσα κατά τις τελευταίες δεκαετίες.

Καθώς δύο από τους συγγραφείς έχουν ήδη γράψει βιβλία πάνω στην Ελληνική γλώσσα, θα ήταν καλό να αναφέρουμε τις διαφορές ανάμεσα στη Γραμματική αυτή και στα προηγούμενα βιβλία τους. Το βιβλίο *Modern Greek* των Brian D. Joseph και Ειρήνης Φιλιππάκη-Warburton (Λονδίνο 1987) συντάχθηκε για την Croom Helm Descriptive Language Series. Η σειρά αυτή απευθυνόταν στον εξειδικευμένο γλωσσολόγο και έπρεπε να ακολουθεί ένα συγκεκριμένο πρότυπο που στηριζόταν στις απαιτήσεις των επικεφαλής εκδοτών για Γραμματικές που θα αποτελούσαν τη βάση για την εξαγωγή γλωσσικών καθολικών χαρακτηριστικών. Το βιβλίο αυτό

είναι, επομένως, πολύ τεχνικό ως προς την προσέγγιση και την ανάλυση του, και το προκαθορισμένο πρότυπο δεν επέτρεψε στους συγγραφείς να αποφασίσουν σχετικά με την αναλογική έμφαση που θα δινόταν στα διάφορα φαινόμενα της γλώσσας. Το βιβλίο *The Modern Greek Language* του Peter Mackridge (Οξφόρδη 1985) γράφτηκε για να καλύψει το κενό από την απουσία μιας σύγχρονης γενικής Γραμματικής της Ελληνικής. Ωστόσο, απευθυνόταν κυρίως σ’ εκείνους που είχαν ήδη επιτύχει ένα υψηλό επίπεδο κατάρτησης της γλώσσας. Αντί να παρέχει μια γενική και συστηματική περιγραφή, επικεντρώθηκε σε χαρακτηριστικά της καθημερινής χρήσης τα οποία δεν αντιμετωπίζονταν ή δεν καλύπτονταν επαρκώς στις παραδοσιακές Γραμματικές.

Κάθε συγγραφέας της Γραμματικής αυτής, *Η Ελληνική: Μια γενική γραμματική της σύγχρονης γλώσσας*, επιμελήθηκε προκαταρκτικά διαφορετικές ενότητες, τις οποίες στη συνέχεια έστειλε στους άλλους δύο για μελέτη και σχόλια: όλες οι ενότητες αναθεωρήθηκαν σε μεγάλο βαθμό με βάση τα σχόλια των άλλων συγγραφέων. Η Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton επιμελήθηκε τις ενότητες σχετικά με το φωνολογικό σύστημα και τη ρηματική και προτασιακή σύνταξη: ο David Holton επιμελήθηκε τις ενότητες της μορφολογίας: και ο Peter Mackridge επιμελήθηκε τις ενότητες σχετικά με το γραφικό σύστημα, την ονοματική φράση και τη σύνταξη των επιρρημάτων και των προθέσεων. Ο Τάσος Χρηστίδης σχολίασε τα προσχέδια των κεφαλαίων και λειτουργήσε ως σύμβουλος των συγγραφέων στα διάφορα στάδια της ετοιμασίας της Γραμματικής. Ωστόσο, η Γραμματική ως σύνολο αποτελεί ευθύνη και των τριών συγγραφέων.

David Holton
Peter Mackridge
Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton
Οκτώβριος 1996